

20.05.2023. 8:40

Pičuljan: I novi povjerenik za informiranje nosit će se sa "šutnjom uprave"

ZAGREB, 20. svibnja 2023. (Hina) - Saborski Odbor za Ustav i poslovnik pokrenuo je proceduru za izbor povjerenika za informiranje, a dosadašnji povjerenik Zoran Pičuljan i na kraju mandata kao stalan i velik problem pristupa informacijama ističe fenomen "šutnje uprave".

Generalno se može ocijeniti da se i na praktičnoj razini, najvažnijoj za građane, ostvarivanje prava na pristup informacijama iz godine u godinu poboljšava, ali kod dosta tijela javne vlasti ono još uvijek nije na razini koju građani s pravom očekuju, ističe Pičuljan u razgovoru za Hinu.

"Najveći problemi očituju se u i dalje prečestom nepostupanju tijela javne vlasti po zahtjevima korisnika, odnosno rješavanju zahtjeva izvan zakonskih rokova te ograničavanju pristupa informacijama nepravilnom primjenom propisa. Tako se, zbog nužnosti intervencije povjerenika, a često i suda, znatno usporava dobivanje informacija", ističe Pičuljan. Dodaje i kako dio institucija ne ispunjava obvezu pune i ažurne proaktivne objave informacija na svojim internetskim stranicama naglašavajući kako je ona ključna za ostvarivanje ovog ustavnog prava.

Pozitivna činjenica u pristupu informacijama je da postotak u roku riješenih zahtjeva od strane tijela javne vlasti tijekom godina polako raste i vrlo je visok - u 2022. iznosio je oko 95 posto. No, ova brojka nažalost ima i naličje jer se žalbe pred povjerenikom u gotovo 50 posto slučajeva izjavljuju zbog šutnje, ogluhe tijela na zahtjeve korisnika, ističe Pičuljan.

Objašnjava i kako je, s jedne strane, šutnja uprave uzrokovana propustima u unutarnjoj organizaciji i komunikaciji službi tijela javne vlasti. S druge strane su, pak, razlozi vezani uz neuvažavanje vrijednosti i važnosti načela transparentnosti kao načina djelovanja tijela pa se zahtjevi neopravdano ne rješavaju.

Najgora je 'šutnja s namjerom'

"Pritom je najgora ona, mogli bi je nazvati 'šutnjom s namjerom' skrivanja informacije. U smislu poboljšanja stanja značajan korak predstavlja novouspostavljeni mehanizam odgovornosti čelnika tijela za nepostupanje u pristupu informacijama", ističe Pičuljan.

Naime, nakon višegodišnjih upozorenja i na inicijativu povjerenika, novelom Zakona o pravu na pristup informacijama iz lipnja 2022., uspostavljen je institut izvršenja pravomoćnih rješenja povjerenika, kojim se čelnika tijela zbog šutnje uprave može penalizirati visokim novčanim sankcijama. Pičuljan ocjenjuje kako bi koncept izravne odgovornosti čelnika tijela trebao biti efikasniji od dosadašnjeg rješenja, ali za sveobuhvatnu ocjenu još je prerano.

No, dodaje i da se, iako je ta odredba u primjeni manje od godine dana, pokazuje da upozorenje čelniku tijela aktivacijom novčane odgovornosti dovodi do brzog rješavanja zahtjeva, što pokazuje da razloga za šutnju i nije bilo. "Čelnici tijela ne bi smjeli čekati prijetnju novčanom kaznom, već jednostavno osigurati da sustav kojim upravljaju reagira na zahtjev u za to sasvim primjerenim zakonskim rokovima. Nadamo se da će praksa ići u tom smjeru", kazao je Pičuljan.

Upitan za komentar visoke razine nezakonitog postupanja tijela javne vlasti, Pičuljan je kazao da je razlog dugogodišnje zapuštanje javne uprave i javnog sektora. Stoga se i u području pristupa informacijama događa na prvi pogled teško objašnjiva visoka razina nezakonitog rješavanja u tijelima državne uprave i većim jedinicama lokalne i područne samouprave.

Sve se više informacija proaktivno objavljuje

"Ipak, i u ovakvoj situaciji je moguće puno bolje reagirati. Tako bi tijela trebala koristiti mogućnost djelomičnog odobravanja pristupa informacijama, a ne generalnog odbijanja pristupa kada se u okviru informacije nalaze zaštićeni podaci i za koje u pravilu korisnici nisu zainteresirani. Neopravdano korištenje zakonskih ograničenja za pristup

informacijama, a posebno kod raspolaganja javnim sredstvima, vrlo je lako izbjeći uvažavanjem dostupne prakse povjerenika i Visokog upravnog suda" kazao je Pičuljan.

Među najpoznatije slučajeve odbijanja pristupa informacijama često nepravilnim korištenjem poslovne tajne je onaj Hrvatske banke za obnovu i razvitak,(HBOR). Pičuljan potvrđuje da se u tim slučajevima višekratno reagiralo.

"U razdoblju 2017. do 2020. stvorena je stabilna praksa povjerenika i Visokog upravnog suda vezana u prvom redu uz pitanja informacija o korisnicima kredita HBOR-a. No, usprkos tome, u 2021. HBOR je ulazio u žalbene postupke i sudske sporove i kad za to uistinu nije bilo razloga, što je u svim tim postupcima i sporovima ponovno potvrđeno. Na to smo ih i posebno upozorili", kazao je Pičuljan.

Dodao je i kako je rezultat vidljiv, u 2022. izjavljen je manji broj žalbi na rješenja HBOR-a, a u ovoj godini nije zaprimljena ni jedna žalba na njihovo postupanje. Pored toga, HBOR je zatražio uputu za pravilnu primjenu proaktivne objave informacija po kojoj je postupio. Upravo ispunjavanje zakonskih obveza proaktivne objave ukazuje na stalni rast angažmana institucija - sve se više informacija proaktivno objavljuje. No, to još je uvijek nije dovoljno sistematično, tematski dobro grupirano, a niti dovoljno ažurno.

Niska razina objave informacija od najvećeg interesa

"Pored toga uočava se kontinuirano niska razina objave informacija od najvećeg interesa za građane - popisa korisnika donacija, sponzorstava i drugih davanja, dodjeljivanja financijskih sredstava, ishoda natječajnih postupaka te izrazito niska razina objave skupova podataka za ponovnu uporabu, ističe Pičuljan.

Dodaje i kako bi za unapređivanje kvalitete proaktivne objave informacija 5800 tijela javne vlasti bilo dobro dodatno precizirati zakonske obveze te osigurati informatički moderniji sustav praćenja. Nadalje, novoprihvaćeni koncept trebao bi ojačati odgovornost čelnika tijela, što bi u kratkom vremenu podiglo kvalitetu i brže rješavanje zahtjeva. Ističe i potrebu dorade odredbi o savjetovanju s javnošću pri kreiranju javnih politika i izradi propisa i općih akata od interesa za građane što je i afirmirano upravo kroz Zakon o pravu na pristup informacijama.

"Konačno, smatrali smo da je nakon 20 godina primjene, Zakon o pravu na pristup informacijama korisno stručno evaluirati. Tim neovisnih stručnjaka to je učinio tijekom 2022. i 2023. Rezultati projekta, koji bi mogli poslužiti kao smjerokaz daljnjeg unapređenja sustava prava na pristup informacijama, biti će uskoro prikazani javnosti", kazao je Pičuljan.

"Djelovanje povjerenika i Ureda povjerenika utemeljeno je na načelu kontinuiteta dosegnutih standarda prava na pristup informacijama i nužnosti njihova stalnog unapređivanja. Provedba se, u svakom mandatu, samo prilagođava zadanom načelu. Tako sam, u načelu zadovoljan učinjenim, a na dužnost povjerenika se ne namjeravam ponovno kandidirati. Uspostavljeni standardi prava na pristup informacijama, znanje i iskustvo visokokvalitetnih stručnjaka Ureda povjerenika, eksperata područja prava na pristup informacijama koji su ih u ovom mandatu, zajedno sa mnom, stvarali i promovirali, ostaju i novom povjereniku", zaključuje Pičuljan.

Miroslav Edvin Habek

(Hina) xmeh yam